

Witold Malej

"Polska Bibliografia Maryjna od roku 1903 do 1955", Z. Szostkiewicz, S. Wesoły, Roma 1955 : [recenzja]

Collectanea Theologica 27, 102-115

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Podczas wizytacji arcybiskupiej parafii Iława Pomorska przez ówczesnego ordynariusza diecezji warmińskiej w roku 1953 po sumie w sali parafialnej odbył się zgodnie ze zwyczajem wspólny obiad biednych i starców parafii. Za stołem zasiadł arcybiskup, proboszcz parafii i ci, co Chrystusowi są szczególnie bliscy bez względu na różnicę wyznania. Byli wśród nich katolicy i protestanci; atmosfera panowała prawdziwie chrześcijańska. Wszyscy odczuwali, że złączeni są duchem wspólnej chrześcijańskiej miłości.

Takie myśli nasuwają się przy lekturze książki. Może ona służyć za jedną z najlepszych na temat przywrócenia jedności chrześcijaństwa za drogowskaz do celu, do jakiego wszyscy mają święty obowiązek zdążyć. Nie cechuje jej tani optymizm. Autor wyznaje pogląd, jaki wyraził przed dziesięciu laty, że nikt nie wie, czy straszne rozdarcie wywołane reformacją Lutera przestanie istnieć.¹⁹ Zaznacza, że czysto po ludzku sądząc, pojednanie się wzajemne jest niemożliwe. Ale jednocześnie możliwości tej nie wyklucza. Jest dobrej myśli, że Bóg zechce sprawić, iż zaświta dzień wspaniały, kiedy całe chrześcijaństwo złączone będzie w una, sancta catholica et apostolica Ecclesia!

Kazimierz Hoffmann

Z. Szostkiewicz — S. Wesoły, *Polska Bibliografia Maryjna od roku 1903 do 1955*, Roma 1955, Edizioni „Marianum“, s. V, 76.

Bibliografia Maryjna, owoc wspólnego wysiłku Z. Szostkiewicza i S. Wesołego została przyjęta w kraju z wielką życzliwością. Wiadomo, że autorowie korzystali tylko z dzieł i pomocy bibliograficznych, jakie im były dostępne w bibliotekach rzymskich. Z tego też względu nie dziwimy się wcale, że w ramach chronologicznych, jakie sobie zakreslili obejmując ostatnie pół wieku (1903—1955) znajdzie się nie jedna pozycja do uzupełnienia.

¹⁹⁾ Adam Charles, *Le mystere de l'eglise: du scandale la foi triomphante*, artykuł w *L'Eglise est une*, str. 33n.

Mając jednak na uwadze to, że tematem tym zainteresują się także i cudzoziemcy, a więc w trosce o godne reprezentowanie polskiego dorobku w dziedzinie mariologii, chcielibyśmy proponować niewielkie zmodyfikowanie tytułu, a więc np.: *Polska Bibliografia Maryjna na podstawie bibliotek rzymskich (lub zagranicznych)*.

Jeśli jakiś obcy czytelnik na podstawie wspomnianej bibliografii chciałby sobie urobić sąd o całości mariologii za to ostatnie półwiecze, to na pewno nie będzie miał pełnego obrazu, a może nawet dziwi się, że tak niewiele, bo zaledwie 1210 pozycji bibliograficznych i taki sąd byłby dla nas krzywdzący.

W przedmowie do bibliografii autorowie zaznaczają, że podjęli trud zebrania drukowanych artykułów rozproszonych w czasopiśmie, a należących do mariologii. Szkoda, że w tym miejscu (s. III) nie określili bliżej, jakie stosowali kryteria przy wyborze tychże artykułów (jeśli objętościowe — to wobec tego od ilu stron; artykuły treści dogmatycznej? — raczej nie, bo przecież podają wiele artykułów z dziedziny ascetyki i kaznodziejstwa).

Sam pomysł sporządzenia bibliografii maryjnej jest niezwykle odważny, bo istnieje bardzo wiele pozycji różnego poziomu, a chcąc zadaniu temu sprostać Bibliografia Maryjna za wspomniany okres musiałaby się rozrosnąć przynajmniej kilkakrotnie.

Fontes (s. IV) wymieniają tylko 2 czasopisma (Ateneum Kapłańskie i Przegląd Powszechny), a przeciw w treści swej bibliografii autorowie wykorzystali i inne czasopisma, jak np. *Colectanea Theologica*, *Homo Dei*, *Polonia Sacra* i inne.

Należałoby dać ich zestawienie w porządku alfabetycznym, a nawet możnaby ustalić jakies łatwe i zrozumiałe skróty tytułów i tymi w bibliografii się posługiwać.

Cytując *Głos Karmelu* (1153) konsekwentnie należałoby też cytować artykuły z *Rycerza Niepokalanej*, miesięczników diecezjalnych, *Wiadomości Duszpasterskich* i szeregu innych.

Powołując się na *Tygodnik Powszechny* (741), nie można pominąć w milczeniu artykułów z *Ładu Bożego*, *Niedzieli*.

Przeglądu Katolickiego, Przewodnika Katolickiego i innych tygodników, choć wiadomo, że poziom tych tygodników nie był jednakowy.

Jeśli już przyjmujemy zasadę podawania artykułów maryjnych, to tak samo w dziale *Sermones* należałoby podawać również poszczególne kazania drukowane w Nowej Bibliotece Kaznodziejskiej, Współczesnej Ambonie czy w książkach kaznodziejskich, jak np.:

Bober Piotr ks., *W górę serca*, Kraków 1946, II, 53—133. gdzie autor w cyklu *Pod Twoją obronę* zamieszcza 5 kazań Maryjnych.

Gdy chodzi o stronę metodyczną, to przy cytowaniu czasopism już się przyjęła praktyka, że na oznaczenie rocznika czy tomu zwykle dajemy cyfry arabskie, a więc zamiast *Szkoła Chrystusowa VIII*, 1934, 111—113 dajemy *Szkoła Chrystusowa 8* (1934) 111—113.

Dalszą paginację książki oznaczamy nie znakiem I, ale odzielając cyfry przecinkami np. N 96: str. 31 + 1 nłb., a lepiej jest pisać: s. 31, 1 nłb., bo chyba nawet zwykłej inteligencji czytelnik zrozumie, że tu nie chodzi o 1/10 strony, lecz o jedną stronę nie liczbowaną.

W ogólnie znanych skrótach pomijamy kropki, a więc lepiej pisać KUL zamiast K.U.L., NMP zamiast N.M.P. i OFM zamiast O.F.M., choć w bibliografiach polskich w kraju i na katalogowych kartach bibliotecznych po nazwisku i imieniu zakonnika zwykle małą literą dodajemy: benedyktyń, franciszkanin, jezuita.

Chciałbym również zaproponować, by nie tylko przy zakonnikach zaznaczać ich przynależność zakonną, ale wypada również zaznaczyć, co mają w zwyczaju niektóre biblioteki i bibliografie, że łatwo nam się zorientować czy autorem książki lub artykułu jest kapłan lub biskup, gdy po nazwisku i imieniu dodamy bp lub ks. — Innego bowiem przygotowania teologicznego oczekujemy od kapłana, a innego od osoby świeckiej.

Dobre z punktu widzenia metodycznego jest nie tylko nu-

merowanie poszczególnych pozycji bibliograficznych, lecz również, jak to autorowie uczynili, uwydatnienie na marginesie, ile ich się mieści na danej stronie, np. $\frac{1}{16}$

Jako wzór starannej i poprawnej z punktu widzenia metodycznego bibliografii zawsze zasługuje na polecenie również księga 2 autorów, przygotowali ją:

Bar Joachim O F M — Zmarz Wojciech O F M, *Polska Bibliografia prawa kanonicznego*. Tom II za lata 1800—1940, Lublin 1947, s. 352. Wydało ją Towarzystwo Naukowe Uniwersytetu Lubelskiego i ukazała się w dziale Rozpraw Wydziału Kanoniczno-Teologicznego jako pozycja 4.

Pomysł działowego układu Bibliografii Maryjnej jest oryginalny i trudniejszy od alfabetycznego, bo nie łatwo sprecyzować granice ząbających się działów i dlatego można mieć zastrzeżenia czy do działu Documenta Mariana można zaliczyć następujące pozycje:

18. Helena Paula od Krzyża Karmelitanka Bosa Magnificat w życiu, Bibliotheca Carmelitana, II 1938, 58—70
albo
28. Werfel Fr., *Pieśń o Bernardcie*, Poznań 1948, czy też
39. Winowska Maria, *Le fou de Notre-Dame*, Paris 1950.

Książki te mówią o miłośnikach Maryi, o Jej kulcie i to w stopniu heroicznym, ale czy są dokumentami w sensie ścisłym, bo za takie chcielibyśmy uważać encykliki papieskie i urzędowe wypowiedzi lub określenia Magisterii Ecclesiae.

Skoro książka Żukiewicza K., domin., *Królowa Różańca św. w Kościele i Polsce*, Lwów 1934 — znalazła się w dziale kult Matki Boskiej pod numerem 754, to jednak na końcu działu De SS. Rosario — powinien być do niej odsyłacz, by czytelnik interesujący się zagadnieniem Różańca św. nie musiał wertować całej bibliografii, bo przecież skorowidz nie podaje pozycji uzupełniających dany dział, a napewno mogą być i takie, które trzeba wymienić nie tylko w 2, ale nawet więcej działach.

Należałoby się zastanowić czy w oparciu o omawiany po-

wyżej dział Documenta Mariana nie dałoby się wyłonić całej grupy mariologów, wybitnych czcicieli Matki Bożej czy założycieli rodzin zakonnych. Dokumentem w pewnym sensie mogłaby być np. reguła zakonna Księży Marianów, ale jeśli już jest mowa o O. Stanisławie Papczyńskim jako założycielu zakonu Matki Bożej Niepokalanego Poczęcia (47), to nie pomijajmy także najlepszej jego biografii ks. Stefana Mariana Sydrego: *Czcigodny Sługa Boży O. Stanisław od Jezusa Maryi Papczyński i jego dzieło w świetle dokumentów*, Warszawa 1937 s. 300.

Skoro w jakimś dziale bez trudu jest do rozwiązania imię autora, a jego pozycje bibliograficzne nie sąsiadują ze sobą, a są rozrzucone w tekście, to wypada imię rozwiązać i uzupełnienie podać w nawiasie kłamrowym, a więc np.:

119. Pietkum W(itold) ks., bo przecież imię to znamy z pozycji N 151.

Przy pseudonimach przynajmniej tych, które bez trudu zdołamy rozwiązać, w nawiasach kwadratowych trzeba podać właściwe nazwisko autora, a więc np. 671: Chlondowski [Hlond] Antoni ks.

Jeśli przy Cyrylu dodajemy św., co zresztą jest słuszne, to uczynmy to również przy Grignonie de Montfort L. M.

W związku z pozycją N 831 nadmienić wypada, że utarło się już u nas w kraju (piszemy dla autorów z Rzymu) imię Sykstus podawać w pełnym brzmieniu, choć nie przeczę, i sam mogłem to stwierdzić, że w *Duszpasterzu Polskim Zagranicą* 6 (1955) 19 jest również Sykst.

Gdy jakaś pozycja (ad 1028) nie posiada roku wydania, to zaznaczamy krótko b.r., a gdy zdołamy go określić w przybliżeniu, to możemy go zaznaczyć w nawiasie kwadratowym dodając przed cyfrą ca.

Przedmiotem do dyskusji jest to, czy nie należałoby naśladować Haina (*Repertorium bibliographicum, Lutetiae Parisiorum* 1831, 4 t.), szczególnie, gdy materiał do bibliografii czerpiemy z innych opisów czy zestawień i nie zawsze możemy dotrzeć do księgi, którą w bibliografii opisujemy. Otóż Hain we wspo-

mnianym katalogu inkunabułów pozycje, które bezpośrednio oglądał, oznaczał gwiazdką i dlatego czytelnik wie, że opis inkunabułu bez gwiazdki może być mniej dokładny i łatwiej tam o błąd. Niewątpliwie byłoby to obciążenie wielu cyfr dodatkową gwiazdką, ale za to uzupełniając bibliografię, wiedzieliśmy, na które pozycje warto więcej zwrócić uwagi i które warto jeszcze raz sprawdzić.

Indeks Bibliografii Maryjnej jest stanowczo za ogólny. Nie potrafimy przy jego pomocy odnaleźć książki, która w katalogu powinna znaleźć się pod hasłem zaczerpniętym z tytułu, bo albo autora nie znamy ale też jest dziełem zbiorowym.

Maryańskiej Księdze Pamiątkowej (737) poświęcają autorowie 3 kolumny druku, ale konia z rzędem temu, kto potrafi do niej trafić poprzez indeks i musi wertować stronę po stronie całą, a przynajmniej część bibliografii. W każdym razie nie znajdzie tej księgi pod hasłem Maryańska ani pod Księga, ani też pod Pamiątkowa, choć wystarczyłaby nawet pierwsza z tych ewentualności. Nie łatwo jednak wpaść czytelnikowi na myśl, że może ona być w dziale Kult NMP w Polsce.

Niejasne w indeksie jest określenie *Lectiones*, bo np. pod numerem 71 znajdziemy wykład tajemnic z życia Matki Bożej. Z tytułu księgi wynika, że mogłaby być przydatna do wyjaśnienia tajemnic różańcowych, ale odsyłać do: *Różaniec względnie Nabożeństwo Różańcowe* naprózno byśmy szukali, natomiast w ogólnym spisie rzeczy jest mowa o *Różańcu* (331—341), ale wspomnianej pozycji N 71 tam nie ma.

Im szczegółowszy indeks, tym cenniejszy i na to nie należy szczędzić czasu. Nic nie szkodzi, że nieraz cyferka jednej pozycji bibliograficznej byłaby zanotowana w kilku działach bibliografii, skoro te już zostały wprowadzone, jeśli rzeczywiście ma z nimi jakiś związek.

Jest również w indeksie hasło *Meditationes*. Zaglądam pod N 232 i znajduję obszerną książkę O. J. Woronieckiego o *Sercu Maryi i Jej pośrednictwie*, ale już nie znajduję tej książki pod hasłem *Przeczyste Serce NMP*.

Na pochwałę autorom trzeba przyznać, że sporo zebrali Maryjnych kalendarzy i dali im numerację od 964 do 1027, ale ile jeszcze brakuje? Dla przykładu nawiążę do numeru 1012 — Kalendarz Rycerza Niepokalanej na rok 1927, a gdzie są kalendarze tegoż Rycerza z lat 1939, 1947, 1948 i innych?

A jeśli już korzystamy i cytujemy artykuły z miesięczników i tygodników, to chyba warto z książek i kalendarzy wybrać obszerniejsze, a przynajmniej ciekawsze teksty z omawianego okresu bibliografii? więc np.: a) wiersz S. Nulli, Matce Różańcowej, Kalendarz Warszawski 1948, s. 256 i w tymże kalendarzu b) Jerzego Jura, Sagę o Madonnie Warszawy (s. 279—282). Nazwał ją sagą, a pięknym językiem podał materiał historyczny dotyczący kultu Matki Boskiej Passawskiej.

Do działu poezji mariańskiej (lepiej maryjnej) warto włączyć

- c) Juliana Ejsmonda, Litanię do Matki Boskiej, Kalendarz Głosu Karmelu, Kraków 1950, s. 51—52.
- d) Lieberta Jerzego Litanię do Marji Panny, w książce tegoż pt. Poezje zebrane, Warszawa 1951 PAX s. 86—87.

W tym samym dziale nie radziłbym pomijać e) Wojciecha Bąka, Modlitwy do Marii-Matki, Jest to wiersz w książce tegoż pt. Syn ziemi, Łódź 1946, s. 125—130.

Gdy idzie o dostrzeżone błędy, to ich zauważyłem stosunkowo niewiele, a więc na początek w pozycji bibliograficznej N 143 jest omyłka drukarska dotycząca roku, bo zamiast Collectanea 1934 powinno być 1954. Dalej ks. Dorda J. w treści bibliografii jest numerem 255, a w indeksie pod 251. Również w indeksie jest błąd zecerski przy nazwisku Hlonda Augusta, gdzie zamiast Hard. powinno być kard.

Przy numerze 783 trzeba skorygować brzmienie nazwy miejscowości, a więc zamiast Chałupia Mała i Matka Boska Chałupska powinno być Charłupia Mała i Matka Boska Charłupska, co nie trudno sprawdzić u ks. A. Fridricha (Hist. cud. obrazów NMP, III, 175—178).

Do pozycji N 240 zakradło się parę błędów i dlatego in

extenso powinna ona mieć nieco inne i to obszerniejsze brzmienie:

Jégłot Cecylia, Najświętsza Marja Panna. Przeł. ks. dr Eugeniusz Szlenk., Warszawa 1929 Wyd. „Wiek“ s. 63, 1 nrb. = Katolicka Encyklopedia Ilustrowana pod red. ks. prof. dra Zygmunta Kozubskiego, zes. 3.

W pozycji N 947 przy miesięczniku Kółko Różańcowe niejasna jest cyfra 19, bo przecież nie chodzi o wiek XIX, a natomiast brakuje dat dla okresu wydawania tego miesięcznika: 1909—1939, 1945—1953.

Już jako szczegół bibliograficzny możnaby rozróżnić Kółko Różańcowe -M (dla młodzieży), wychodziło ono w latach 1946—1948 pod redakcją ks. Stanisława Tworzkowskiego, gdy właściwe Kółko Różańcowe w tym samym czasie i później redagował ks. Stanisław Sprusiński.

Jeżeli już autorowie ograniczyli się w niektórych pozycjach tylko do krótkiej wzmianki o okresie publikowania jakiegoś pisma, to wydaje mi się, że nie zaszkodziłoby wspomnieć i o redaktorach, jeśli ci są łatwo uchwytni, bo niewątpliwie ich indywidualność zawsze zaciąży na charakterze pisma.

Przy Rycerzu Niepokalanej (957) chciałbym nadmienić, że w latach 1940—1941 ukazał się tylko jeden numer: grudzień—styczeń o objętości 24 stron.

Nie mam możliwości w tej chwili podać szczegółów, w każdym razie nie wystarczy przy Dzwonku Częstochowskim podać tylko roku 1902, bo ukazywał się on w latach 1901—1912, a prawdopodobnie także aż do Wojny Światowej, choć to należałoby sprawdzić, bo ta biblioteka, do której sięgałem nie posiadała kompletu pisma.

Inne uzupełnienia i to tylko główniejsze i bardziej ciekawe, bo nie sposób w recenzji podać za wiele, chciałbym potraktować w formie małego dodatku na końcu tejże recenzji.

Niewątpliwą zasługą autorów jest to, że zwrócili oni uwagę na potrzebę uzupełnienia Polskiej Bibliografii Maryjnej i tą nader wdzięczną, choć żmudną formą pracy chcieli uczcić Ma-

ryjny Rok Jubileuszowy i 300-letnie władanie Królowej Polski w Ojczyźnie naszej.

Zdumiewające jest to, że na obczyźnie, nie mając kontaktu z bibliotekami w Polsce, zebrali tak obfity materiał.

Rozpoczęli dobre dzieło i wiele w nie włożyli wysiłku, praca ta jednak wymaga kontynuacji i uzupełnienia.

Zapewne zainteresuje to autorów, gdy im powiem, że w Polsce nad tym samym tematem pracują 2 osoby, a być może, że są jeszcze i inne mnie nie znane.

Dopiero od paru miesięcy z polecenia swoich przełożonych tę pracę podjęła jedna z zakonnicek, a że od szeregu lat pracuje w bibliotekach wyższych uczelni, więc jest nadzieja, że zrobi to z całą znajomością przepisów bibliotekarskich. Poza mariologią polską pragnie ona w swej pracy uwzględnić także ważniejsze publikacje mariologiczne z literatury obcej.

Od 4 lat nad polską mariologią XX wieku pracuje również jeden z pracowników księgarstwa. Zestrzegł on sobie, by nie ujawniać jego nazwiska, bo wychodzi z założenia, że jeszcze tę pracę musi w spokoju prowadzić przez szereg lat, bo przecież pole pracy niezwykle rozległe, a potem nie spodziewa się łatwo znaleźć wydawcy tej bardzo specjalnej pracy.

Z jego listu pisanego do mnie pozwolę sobie zacytować jego własną charakterystykę podjętego wysiłku:

„Potwierdzając odbiór miłego listu uprzejmie donoszę, że istotnie pracuję już czwarty rok nad Polską Bibliografią Maryologiczną XX wieku. Pracę tę uprawiam jako dodatkową i uboczną — będzie ona trwała jeszcze kilka lat, gdyż moja zawodowa praca księgarska zajmuje mi prawie cały dzień.

Bibliografia ta obejmuje nie tylko pozycje samoistne, lecz także zawartość czasopism (począwszy od tygodników), dzieł zbiorowych, roczników, jednodniówek, druków okolicznościowych i t.p. — w języku polskim wydawanych (w kraju i za granicą).

Pracując i wertując setki roczników periodyków wpadłem w inną dodatkową pasję. Zauważyłem, że po czasopismach,

rocznikach i księgach jest tyle zapomnianego i rozsianego maryjnego materiału ikonograficznego, że i to zacząłem zbierać. Poza tym notuję wszystkie nuty, śpiewniki samoistne i rozsiane.

Dotąd posiadam przeszło 20 tysięcy pozycji. Wobec tego, że jestem jeszcze daleko w polu, a wydawca tego rodzaju dzieła i tak się nie znajdzie, czynię to wszystko w dyskrecji, którą pragnąłbym zachować jak najdalej.

Jeśli więc Wielebny X. Dobrodziej pragnąłby wspomnieć coś o mojej pracy, to proszę omówić samo dzieło z pominięciem autora.

Praca Szostkiewicza i Wesołego, z którą się dobrze zapoznałem, jest jak na stosunki emigracyjne wielkim wyczynem. Mimo szeregu błędów i niedokładności nieuniknionych przy pracy bez autopsji dzieła winniśmy to dzieło przyjąć z wdzięcznością i uznaniem“.

Chór wieków

Aladel,	<i>Cudowny medalik Niepokalanego Poczęcia Najśw. Maryi Panny. Początek, jego rozposzechnienie, skutki i cuda.</i> Warszawa 1910 Druk. Synowie St. Niemiry, s. nrb. 6, II, nrb. 1, 10—221, II.
Aleksander, paulin,	<i>Co każdy Polak o Jasnej Górze wiedzieć powinien.</i> Częstochowa 1922 Jasna Góra s. nrb 2, 130, IV, tabl. 14.
Andrzejewski Piotr,	<i>Kult Niepokalanej a piaskorzeźby wrocławskie,</i> Rycerz Niepokalanej 31 (1952) 208—210.
B. St.,	<i>Jubileusz Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny 1904.</i> Podręcznik dla wiernych. Warszawa 1904 A. G. Dubowski s. 82.
Błotnicki Franciszek, ks.,	<i>Zywy Różaniec,</i> Wiadomości Duszpasterskie 4 (1948) 239—250.
Boissarie,	<i>Objawienie się i cuda w Lurd Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej Poczętej.</i> Na podstawie dzieł ... Oprac. X. Kraków 1904 druk. A. Koziański, s. XV, nrb. 1, 324.
<i>Antologia poetycka w układzie W. Miłaszewskiej, J. Rembielińskiego i Stanisława Miłaszewskiego,</i> Poznań 1936 — cały obszerny rozdział poświęca poezji Maryjnej:

V Święta Matki Boskiej

Nie zmieniając układu tego rozdziału przytaczamy autorów w rosnącej kolejności paginacji; jest on poprzedzony tekstem:

	Bogurodzica	3
Mickiewicz Adam,	<i>Hymn na dzień Zwiastowania</i>	121
Mistrz Maciej (XV w.),	<i>Pieśń o Zwiastowaniu</i>	123
Zawistowska Kazimiera,	<i>Zwiastowanie</i>	125
Perzyński Włodzimierz,	<i>W maju</i>	127
Rydel Lucjan,	<i>Aniot Pański</i>	126
Wyspiański Stanisław,	„Akropolis”	129
Mickiewicz Adam,	<i>Matka Boska Kwietna</i>	132
Kniaźnin Franciszek Dionizy,	<i>Pieśń do Najśw. Panny</i>	134
Ujejski Kornel,	<i>Przędza Matki Boskiej</i>	135
Miłaszewska Wanda,	<i>Matka Boska Siewna</i>	137
Wyspiański Stanisław,	<i>Niepokalana Królowa</i>	138
Lenartowicz Teofil	<i>Stabat Mater</i>	139
Norwid Cyprian,	<i>Maryja Pani Aniotów</i>	141
Hulewicz Witold,	<i>Ostra Brama</i>	142
Słowacki Juliusz,	<i>Matka Boska Poczajowska</i>	144
Norwid Cyprian,	<i>Do NMP Litanía</i>	148—159.
Dziasek Franciszek ks.,	<i>Najśw. Maryja Panna w Ciele Mistycznym Chrystusa</i> , Wiadom. Duszp. 8 (1952) 133—140.	
Fijałek Jan ks.,	„ <i>Królowa Korony Polskiej</i> ” Historia kultu Matki Boskiej w Polsce w zarysie. Przegląd Kościelny 1 (1902) 409—418; 2 (1902) 108—125; 255—286, 422—447; 4 (1903) 23—41; 81—93. Wprawdzie autor zaczął drukować tę pracę w roku 1902, to jednak, skoro ukazywała się ona jeszcze w roku 1903, wypada dla całości obrazu wspomnieć i o okresie poprzedzającym, choć wiadomo, że jest on poza ramami chronologicznymi bibliografii.	
Gapczyński T. ks.,	<i>Rec. książki Ks. Alojzego Fridricha, Historie cudownych obrazów Najświętszej Maryi Panny w Polsce</i> , Kraków 1903-4, t. 1 i 2; Przegl. Kośc. 7 (1905) 236—238.	
Gliwa Józef, jezuita,	<i>Hymn ku czci Niepokalanej Najśw. Maryi Panny</i> . Tekst i nuty. Sodalis Marianus 27 (1928) 242—243.	
Godaczewski J., jezuita,	<i>Królowa Najświętszego Sakramentu</i> , Sod. Mar. 27 (1928) 218—220. <i>Mater Dolorosa</i> , Wiara i Życie 27 (1928) 65—69.	
Golmont Józefa,	<i>Recenzja książki Alexisa Carell'a, Le voyage de Lourdes</i> , Znak 5 (1950) 73—77.	
Górecki Alojzy ks.,	<i>Kaplan — czciciel Matki Bożej</i> , Wiadom. Duszp. 7 (1951) 409—412.	
Grabkowska Anna,	<i>Nieznany skarb (Matka Boska Rzeszowska)</i> , Sod. Mar. 27 (1928) 190—192.	

- Grzelak Władysław ks., *Domaniewice 1633—1933, Łódź 1933. Dotyczy kultu Matki Boskiej w Domaniewicach.*
- Hain Stefan, *Patrium Carmen — Bogurodzica, Wiadom. Duszp. 3 (1947) 177—181.*
- Helenowski Winc(enty) *Cudowna Skępska Maria nasza, Warszawa 1948 s. 24.*
- Hlond August kard., *„Wybita” godzina katolicyzmu w Polsce, Przemówienie na zlocie KZMM w Częstochowie 25 IV 1938, Przegl. Kat. 1938 s. 626—627. Historia cudownego obrazu i klasztoru X.X. Filipinów w Studziannie, Studzianna 1931, s. 31. Jazłowiecka Pani, Tuchów 1939, Nakładem „Pełni Życia”, s. 24.*
- Kaczmarek Lech, *Dogmatyczne podstawy kultu Niepokalanego Serca Maryi, Wiadom. Duszp. 7 (1951) 509—513.*
- Tenże, *Pełnia łaski w życiu Bogarodzicy, tamże 8 (1952) 241—245.*
- Tenże, *Teologia Wniebowzięcia, tamże 6 (1950) 217—221.*
- Kalendarz Królowej Korony Polskiej, Miejsce Plastowe 1939.*
- Karłowski K., *Szkice nauk majowych, tamże 7 (1951) 115—125; 166—184; 220—244. Koronacja cudownego obrazu Matki Bożej na Świętej Górze (pod Gostyninem) Sod. Mar. 27 (1928) 104—107.*
- Kremer Piotr, *Wniebowzięcie Bogarodzicy w wierze i teologii współczesnego Kościoła, Włocławek 1918 (druk. W. Tomaszewski), s. 100, nlb. 1.*
- Kuźmińska Iza, *Z chorymi na Jasną Górę, Przegląd Katolicki 1938 r. 436—438.*
- Longhaye J., jezuita, *Na odwiedzinach Matki. Rozmyślanie. Wiara i Życie 27 (1928) 104—107.*
- Łoziński Władysław *Madonna Bussowiska, Wrocław 1948, Wyd. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, s. 59.*
- Majewski Wacław ks., *Orędowniczka nasza w życiu i przy śmierci, Warszawa 1935.*
- Tenże, *Matka Łaski Bożej. Krótkie nauki majowe, Warszawa 1936 s. 179.*
- Tenże, *Maryja Przyczyna naszej radości. Krótkie nauki majowe, Warszawa (1938) s. 179. Najświętsza Maryja Panna jako Wspomożycielka wiernych, Przemyśl 1912 Księża Salezjanie s. 73, nlb. 1, tabl. 2.*
- Pawłowski Antoni ks., *Cześć Maryi a sprawa misyjna. Konferencja druga w książce: Pawłowski A. ks. — Mora w s k i K. M., Konferencje misyjne, Poznań 1938 s. 13—21.*

- Paszkievicz M. ks., *Matka Boska w dziejach narodu polskiego. Szkic kazania na aurocz. Maryi Królowej Polski, Wiad. Duszp. 4 (1948) 171—173.*
- P. M. ks., *Nie Maria lecz Maryja (na temat pisowni Imienia Matki Bożej), tamże 6 (1950) 74.*
- Piekary. Pamiątka koronacji cudownego obrazu Matki Boskiej Piekarskiej, która się odbyła 15-go sierpnia 1925 roku, Piekary 1925 Komitet Przygotowawczy, s. 119, nlb. 1.*
- Pius XI, *Encyklika o Nabożeństwie Różańcowym, Przegląd Katolicki 1937 s. 650—652.*
- Rogowska-Doroszew-
ska J., *Zwiastowanie w sztuce polskiej, Verbum 1935 zesz. I s. 97—124, 5 rycin.*
- Pius XII, *Konstytucja Apostolska o Wniebowzięciu N. Marii Panny, Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie 34 (1950) 125—142.*
- Rostworowski Jan ks.,
jezuita, *Gwiazda Zaranna, Rycerz Niepokalanej 31 (1952) 4—7.*
- Tenże, *Poselstwo Niebieskie, tamże s. 35—38.*
- Skrudlik Mieczysław,
Tenże, *Blizny na obliczu Matki Boskiej Częstochow-
s. 27.*
- Tenże, *Bogarodzica podwyższyła niskie (religijny charakter wojny z r. 1655), tamże s. 454—456.*
- Tenże, *Co mówią dokumenty artystyczne o początkach kultu Panagii jako Patronki narodów?, tamże 1939 s. 274—275; 295—296.*
- Tenże, *Cudowny obraz Najśw. Maryi P. Ostrobramskiej. Studium historyczno-ikonograficzne, tamże 1937 s. 246—247, 264—265; 278—279; 310—312; 329—332.*
- Tenże, *Gwiazda Polskiego morza, Miejsce Piastowe 1934, Tow. św. Michała Archanioła s. 139, nlb. 1.*
- Tenże, *Mariańska nuta w twórczości Wyspiańskiego, Przegl. Kat. 1938 s. 52—54.*
- Tenże, *Matka Boska Gromiczna, tamże s. 68—70.*
- Tenże, *„O dworski strój Królowej Korony Polskiej” (W sprawie art. Stefana Godlewskiego pod tymże tyt. w Wiadomościach Literackich 1937 Nr 52—53), tamże s. 18—19.*
- Scott Walter, *Hymn do Matki Boskiej, Tęcza 6 (1932) Nr 9 skiej, Przegl. Kat. 1938, s. 677—678.*
- Stratmann Franciszek-
-Maria, dominikanin,
Szafranski Władysław ks., *Królowa Pokoju, Wiara i Życie 27 (1928) 169—171.*
- Szymański Stanisław ks., *Niepokalana twoim wzorem, Włocławek b.r. Księgarnia Powszechna i Drukarnia Diecezjalna s. 199.*
- Kult liturgiczny Niepokalanego Serca Maryi, Wiadom. Duszp. 3 (1937) 6—8.*
- Święta Lipka (Linda Mariana) ośrodek polskiego życia religijnego na Mazurach, Warszawa b. r. (po 1945) Wyd. Księży Jezuitów s. nlb. 2, 12, 2 nlb.*

- Tesche Stanisława, *Kult Madonny źródłem natchnienia Fra Angelica i Rafaela*, Iuventus Christiana 1929 s. 15—22.
- Tondi Amleto, *Le encicliche Mariane*, Roma 1950 Angelo Belardetti. Rec. *Wiadom. Duszp.* 7 (1951) 106—108.
- Woyczyńska Wiesława, *Kaplica Ostrobramska w zimie*. *Wiersz. Sodalis* Mar. 27 (1928) 158.
Ku czci Matki Boskiej Ostrobramskiej. *Wiersz*, tamże s. 170—171.
Wykradzenie i odnalezienie cudownego obrazu w Miedniewiczach, Warszawa b. r. (1907 lub po 1907), broszurka.
- Zahorska Anna, *Królowa Korony Polskiej*. Rozdział w książce: *Ilustrowane żywoty świętych polskich*, Warszawa 1937 nakł. Inspektoratu Salezjańskiego s. 11—21.
- Żukiewicz Konstanty, *Pamiętnik pierwszego Różańcowego Kongresu Mariańskiego we Lwowie w d. 13—17 VI 1935*, Lwów 1936 wyd. OO. Dominikanów s. 653, 8 k. nlb. (ryc.).
Ewa i Maria, Lwów 1915.
Maryja tarczą wiary czyli stanowisko Bogorodzicy w apologii chrystianizmu. Szkic apologetyczny, Lwów 1907, druk. J. Chęciński s. VI, nlb. 1, 72.
Miłość Jezusa i Marii, Lwów 1912.
Niewolnik Marii (Bł. Ludwik Grignon), Miejsce Piastowe 1928.
Objaśnienia Encyklik Różańcowych Leona XIII, Lwów 1936.
Pamiętka koronacji cudownego obrazu Matki Boskiej w kościele ormiańskim w Stanisławowie dnia 30 maja 1937 roku, Stanisławów (1937) Kom. Odbud. Kościoła Najśw. Marii Panny Łaskawej s. 102.
W hołdzie Marji. Koronacja cudownego obrazu Matki Boskiej Różańcowej w kościele krakowskich dominikanów, Kraków 1922, s. 376. Jest to zbiór kazań różnych autorów, ale oprac. O. Żukiewicz.

Witold Malej

R. Bultman, *Theologie des Neuen Testaments*, Tübingen² 1954, XI + 603.

W przeciwieństwie do dotychczasowej naukowej swej działalności, przejawiającej się w publikacjach szeregu głębokich artykułów o poszczególnych problemach związanych z egze-